

El llenguatge El relatiu temporal (II)

En una oració com Sempre parla del dia que es va calar foc es pot substituir —tal com indicàvem en el nostre comentari anterior— el terme relatiu que amb funció temporal, pel conjunt en què és a dir, pel relatiu fort què precedit de la preposició en. El problema que es planteja, doncs, és el següent: ¿en totes les oracions relatives temporals, és indistint l'ús de que i en què? ¿En algunes d'elles cal recórrer necessàriament a una d'aquestes dues solucions i prescindir de l'altra?

En oracions d'estructura anàloga a la de les que hem tractat, amb antecedents com dia, any, setmana, hora, temps, època, moment, vegada etc, totes dues solucions semblen gramaticalment possibles en tots els casos, però hom sol usar gairebé exclusivament el relatiu feble, que en aquelles expressions que tenen quasi el valor d'una data: el dia que ens vam conèixer, l'any que ens vam casar, els dies que fem vacances... En canvi, un antecedent com és ara moment més aviat reclama el conjunt en què; és, si més no, la solució adoptada per Fabra, amb nombrosos exemples: Posició d'un astre, en el moment en què passa pel meridià (DGLC, culminació), Serveix per a indicar el moment en què comença a comptar-se un espai de temps (DGLC, des). També, però, amb dia com a antecedent, en frases del mateix tipus: Per a indicar el dia indeterminat en què s'esdevindrà tal cosa (DGLC, demà).

Les úniques oracions relatives temporals que semblen exigir exclusivament el relatiu feble són les que depenen d'un verb copulatiu, i que tenen un valor més explicatiu que determinatiu. Així, amb antecedents com avui, ahir, demà, etc: Es avui que vindrà (Fabra, Gramàtica francesa), Era ahir que ens havíem de veure. Es la setmana vinent que anirem al Liceu. Anàlogament, amb antecedents introduïts ja per la preposició en: Es en aquell temps que dúiem corbata Es en aquest moment que hi penso. Notem, però, com completament una d'aquestes proposicions amb una nova subordinada explicativa també amb valor temporal, la primera tendeix a adquirir un valor més determinatiu i admet aleshores la solució en què: Es en aquell temps en què tothom duia corbata que es va fer la barba d'or.